

POŁUDNIOWY (35) *ai*

Oba o jasne.

sg m N południowy (6). ◇ *D* południow(e)mu (3). ◇ *I* południowym (1). ◇ *V* południowy (1). ◇ *f N (attrib)* południowâ (6), południowa (1) *RejPs*. ◇ *G* południow(e)j (1). ◇ *D* południowéj (5); -éj (1), -(e)j (4). ◇ *A* południową (2). ◇ **[I** południową. **]** ◇ *L* południow(e)j (2). ◇ *n G* południow(e)go (4). ◇ *pl G* południowych (2). ◇ *D* południowym (1).

Sł stp: południowy, południowy, Cn notuje, Linde XVII – XIX w.

Przymiotnik od „południe” (35) :

1. *Od znac. ‘pora dnia’; meridialis, meridianus Cn (5) :* Bych fie też ná koniec chciał przed tobą [*tj. Bogiem*] íkryć w natáiemniejszyé ciemności ínadnie bych obaczył iż to moje prozne ítárání/ bo równie by mię to ták od ciebie zákryło íako światłóć południowâ *RejPs* 206v; *WisznTr* 12; *Anaclinterium* – *Lozko do przefzypianią południowego. Calep* 66b.

W połączeniu szeregowym (1): Dzwonienia poránnego/ południowego/ y wieczornego przyczyny *LatHar* Aaa7.

Wyrażenie: »godzina południowa« (1): íełli ku óstátecznéy godzinie południowéy [*circa extremam horam meridiei JanStat* 490]/ gdy Sędzia íuż będzie chciał wítać/ piérwszy/ wtóry/ trzeci raz záwołána [*strona*] nie ítanie/ tedy niech będzie zdána. *SarnStat* 784.

2. *Od znac. ‘strona świata’: znajdujący się na południe od czegoś; skierowany na południe; wiejący z południa; australis Vulg, Mącz, Cn; meridianus PolAnt, Cn; meridionalis Mącz; austrinus, notius Cn (28) :* Potym mię wwiódł do íieni wewnętrzney przez południowâ branę/ y rozmierzył theż południowâ branę wedle inych pomiaru. *BibRadz Ez* 40/28, *Num* 34/3, *Ez* 40/44, 45; *Przeciwnym obyczáiem Afryká trzećia część świata południowa/ dokąd trwála w íedności religiey y poíufzeńítwie Kościoła Rzymkiego/ íłynęła bárzo Concyliami PowodPr* 31.

W połączeniach z określeniami innych stron świata [w tym: pułnocny (2), wschodni (2), zachodni (2)] (5): *Mącz* 38b; Nie pátrzymyś do Indiy zachodnich álbo południowych/ íkąd mamy drogie kámienie y perły *GostGospSieb* +3v; *PowodPr* 16; *VotSzl* A2v; *CzahTr* E4; [*PsKrak* 1535 69]. *Cf* »(tak) południowy (jako) i pułnocny«.

W przeciwstawieniu: południowy ... z pułnocy« (1): Gdy íuż dziefięć dni po morzu pływał: powietrze íie im przemieniło przeciw południowem^{mv} wiátru: y wítał z pułnocy wiátr *HistRzym* 11v.

Wyrażenia: »południowy(-a) kraj, kraina« [szyk 2:1] (2:1): *Mącz* 21d; *Ktorey [Ziemi Węgierskiej] gránice íą wam murem práwie mocnym/ Kráiom ták południowym zachodnym pułnocnym. CahTr* E4; *VotSzl* A2v.

»południowa strona« = *australis plaga Vulg; auster PolAnt [szyk 2:2] (4):* I byío dziedziethwo ich [*synów Symeona*] w pośrzodku dzierzawy íynow Iudá: [...] Wíłfiłtkie wiołki okoío tych miałth aż do Bálááth/ Beer/ Rámáth ku południowey ítronie. *Leop Ios* 19/8; *PAttrzay* ná tę pánienkę/ kiedy íie záplonie/ íako zarzá Rozána/ w południowey ítronie. *RejZwierz* 130v; *BibRadz* I 98d *marg, ios* 19/8; [*Tyś ítworzył północną ítronę [Ps* 88/13]. Włáfnie północy y morze. Bo Zydowie/ morze ábo morfká ítronę/ zowiá ítroną południowâ [...]: iż morze vmárłé y czérwoné máią ná południe. (*marg*) Morze znáczy południowâ ítronę. (–) *WujBib* 615a].

»południowa strona [= *ziemia*]« (1): GRyffowie łtrzegą złotá/ y biią fie o nie/ Ták w południowej iáko y w pułnocney łtronie. *SzarzRyt ktv*.

»wiatr południowy« = *auster Vulg, Mącz, Calep; africanus Vulg; notus Calep* [szyk 6:3] (9): *March*¹ A4; *Leop Ios* 18/14; *Auster, Południowy wiatr. Mącz* 21d; *HistRzym* 11v; *CzechEp* 185; *Calep* 118a, [704]b; á po iednym dniu gdy powiewał wiatr południowy/ wtorego dnia przyplłynęliśmy do Puteolow *WujNT Act* 28/13; [*PsKra* 1535 69; *Volck* 53]. Cf »na południe, przeciw wiatru południowemu«.

Zestawienie: »spica południowa« = *południowy biegun niebieski* [szyk 2:1] (3): Sic Axis austricus, Pólus/ álbo łpicá Południowa nániebie. *Mącz* 22b, 38b, 308d.

Szeregi: »(tak) południowy (jako) i pułnocny« (2): Powłtań á wiew wietrze pułnocny y wietrze południowy/ á wiew po ogrodzie moiem *March*¹ A4; *SzarzRyt ktv*. [*Ponadto w przeciwstawieniu 1 r.*]

»na południe, przeciw wiatru południowemu« (1): A kthorych [*forstów, tj. desek*] dwádzieścia było ná południę [!] przeciw wiatru południowemu [*ad plagam meridianam erant contra austrum*] *Leop Ex* 36/23.

*** *Bez wystarczającego kontekstu* (2) : Meridianus – Południowi. *Calep* [656]a, 819b.

Cf **POŁUDNI, POŁUDNIEJSZY, POŁUDNY, POŁUDZIENNY**

JDok